

ЕМОЦИЯ В МАЩАБ

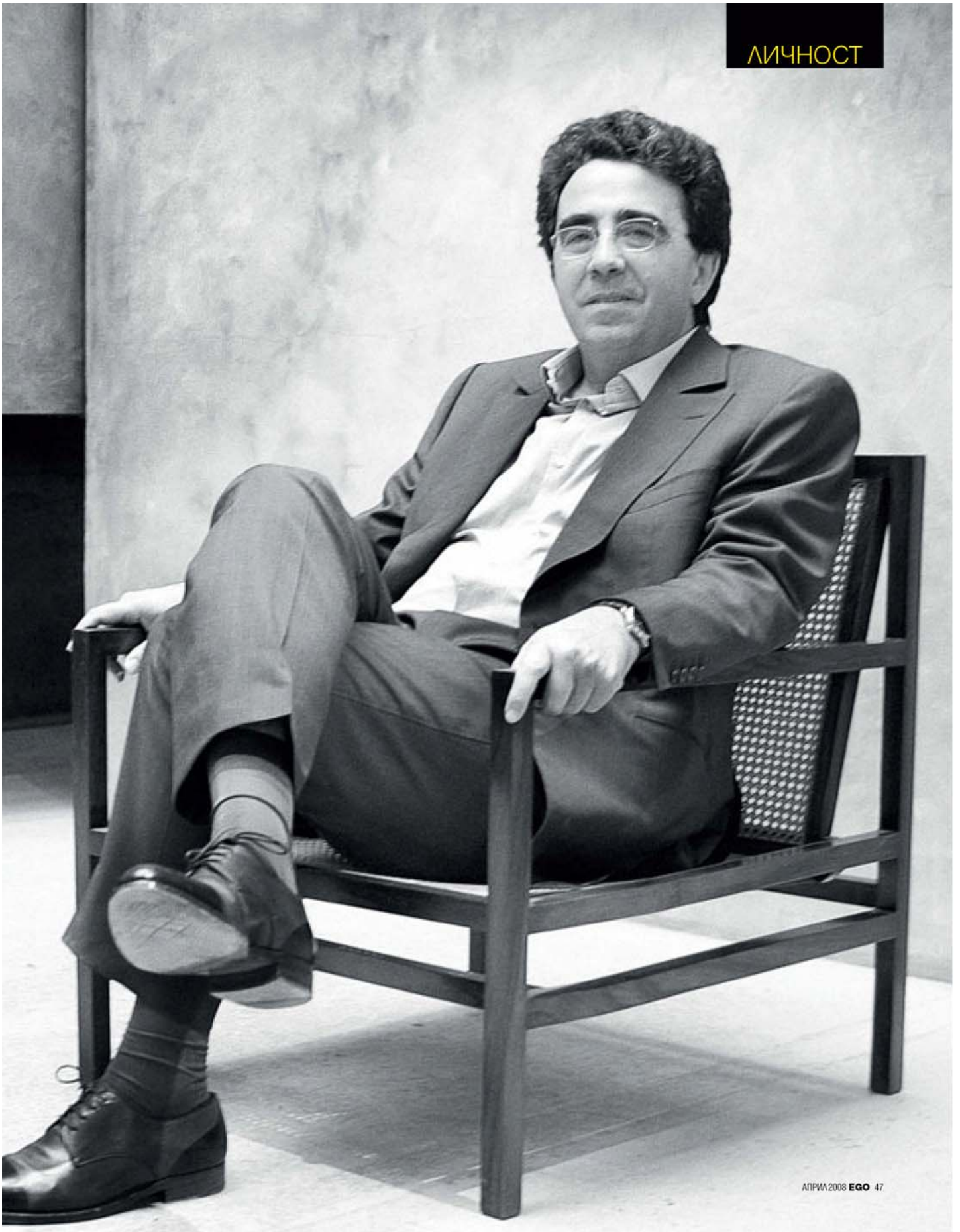
Сантяго Калатрава превърна архитектурата
в културен модел на бъдещето. От Борис Костадинов

През последните две десетилетия архитектурата стана обект на революционно интерпретиране, и то в най-различни професионални и интелектуални кръгове. Днес се говори за влиянието на архитектурния език почти толкова, колкото по време на Ренесансовите времена. Сградите, които се издигат по всички важни точки на света, са повече от символи на обществата, живеещи в съответното мяс-

то. Те излязоха от стереотипите на функционалността, съчетана с репрезентативност, и се превърнаха в емоционални диаграми на глобализирания живот. Медиите, литературата и интернет дадоха начало на един дебат, който абсолютизира фигурата на архитекта – като артист, като манипулатор на урбанизма и като поп културен феномен.

Парадоксално, но фигурите от световна величина, които провокираха всичко това да се случи, не са толкова много. Безспорно е обаче, че вече митологизираният испанец Сантяго Калатрава е именно такава фигура.

ЛИЧНОСТ

АПРИЛ 2008 EGO 47

”Това беше много преди да започна да уча в Училището по изкуства. Един ден бях отишъл до централния магазин във Валенсия, за да си купувам разни неща. Тогава видях една книга с много красива корица – жълти и оранжеви елипси върху син фон. Купих я веднага, без да знам за какво става въпрос. После я обърнах и разбрах, че това е книга

за творчеството на Корбюзие. Спомнях си как дни наред гледах и се възхищавах на *Unité d'Habitation* в Марсилия и си казвах – какво необичайно чувство за форма! Тази книга ми отвори очите за това какво представлява архитектът като артист. Резултатът беше, че разбрах какъв искам да бъда самият аз” – споделя Сантяго Калатрава.
Това се случва някъде около 1958 година и дава непоколебим старт на една от най-ва-

ЛИЧНОСТ

◀ Мост в Haarlemmermeer, Холандия

Асиметричните силуети и плавните но динамични линии променят изцяло равния пейзаж над каналите.

НАГРАДИТЕ НА КАЛАТРАВА

1992 – Златен медал на *London Institution of Structural Engineers*

1993 – Награда на общината на Торонто за урбанизъм

1996 – Златен медал за изящни изкуства на общината в Гренада

2005 – Златен медал на *Американската архитектурна асоциация (AIA)*

2006 – Награда *Eugene McDermott* от *Технологичния институт (MIT)* в Масачузетс

2007 – Национална награда за архитектура на Испания

Сантяго Калатрава е обявен за Глобален лидер на бъдещето от Световния икономически форум в Давос

жните архитектурни кариери на нашето време. Корбюзие индиректно помага на света да спечели един от най-блестящите си архитекти днес – автора, който изгради безпогрешено разпознаваем стил и доближи максимално архитектурата до скулптурната абстракция, без да отнема нито част от функционалността ѝ. Сантяго Калатрава е роден във Валенсия през 1951. Семейството му има аристократично потекло, идващо още от средните

векове. Семейството има международен бизнес, свързан с износ на селскостопанска продукция. Това им помага да пътуват и да се докосват до света дори по време на изолацията, наложена от диктатурата на Франко.

През 1959 Сантяго започва да учи в Училището по дизайн и занаяти, където наблюдава най-вече на живописата, рисуването и скулптирането. Когато става на 13, семейството му се възползва от това, че

Ф

ранко отваря границите и изпраща малкия Сантяго да учи във Франция. Заминава за Париж и след като завършва гимназия там, записва Парижката художествена академия. През 1968 обаче, по време на студентските протести, той прекъсва образованието си и се връща обратно във Валенсия. В родния си град завършва Училището по архитектура и инженерни науки. Още тогава започва да работи заедно с група завършващи студенти по две книги върху историческата архитектура на Валенсия и Ибиса. По-късно прави и след-дипломна квалификация по урбанизъм. Когато колегите на Сантяго започват да си търсят работа, той решава да продължи да учи някъде другаде. Млади-

ят архитект е убеден в силата на математическата точност, съдържаща се в плановете на великите исторически сгради. Тази убеденост му налага да се усъвършенства в инженерните науки и го откарва в Цюрих, където записва *ETH* – Федералния институт по технологии. Получава докторска степен през 1979. Цюрих преобръща изцяло неговия живот. В професионален план е мястото, което помага на Калатрава да изгради своя собствен език в архитектурата. В личен - среща своята съпруга Робертина Марангони, която по това време учи право. Както самият той казва: „Желанието ми да започна всичко от нула беше най-важното за мен тогава. Опитах се да забравя всичко, което бях учил до този момент. Бях безрезервно очаро-

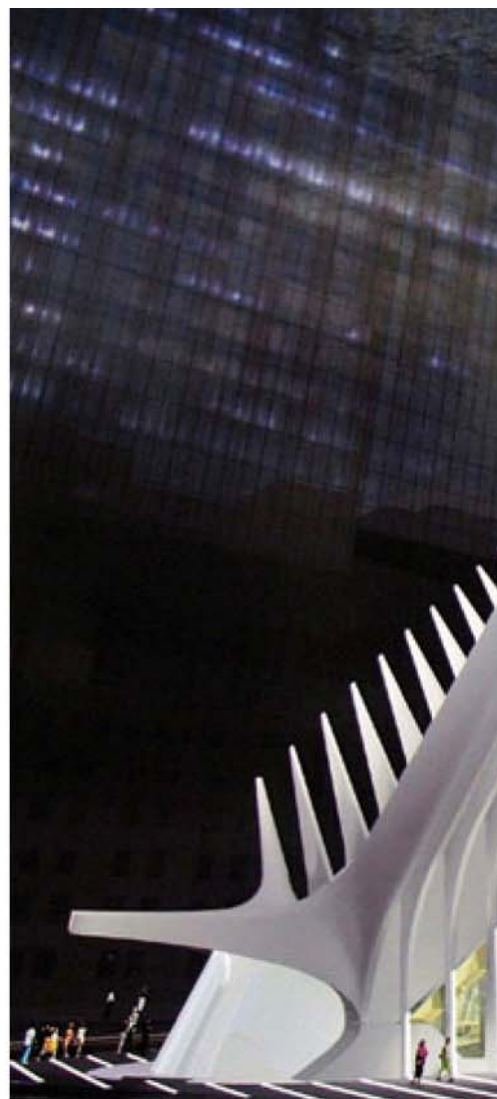

ван от концепцията за гравитацията. Реших отпък нататък да се занимавам единствено с простите форми. В това отношение най-много ми повлия швейцарският инженер Роберт Миларт. Той ми показва как чрез прости обем и комбинацията им с енергично съпоставяне се изгражда истинската емоция в архитектурата.”

Най-ранното произведение на Калатрава е конструкцията на покрива на библиотеката и балконът на една частна резиденция. Но истинската му първа сграда е спечелилата първа награда от конкурс през 1983 за гарата *Stadelhofen* в Цюрих. Някак си логично Калатрава отваря там своя първи архитектурен офис - *Santiago*

Calatrava SA. Днес той има офиси и във Валенсия, Париж и Ню Йорк. Много от феновете на архитекта го познават чрез неговата ранна кариера, презентираша го като може би най-известното световно име, което се занимава със строежи на мостове и гари. Мостовите му са безспорен връх в инженерната мисъл на XX и началото на XXI век, а гарата му към летището в Лион е един от най-прекрасните примери от този тип, приличаща на птица, разтворила криле. Той обаче е и автор на някои от най-запомнящите се сгради на нашето време, като елегантната и смела *Montjuic Communications Tower* в Барселона (1991), която се превръща в център на Олимпийските игри през 1992. С нея всещност стартира известността му като

▲ *Chicago Spire Tower*, Чикаго, 2011
Най-високата сграда в Северна Америка. Гигантската ѝ височина се подчертава още повече от отражението в езерото Мичиган

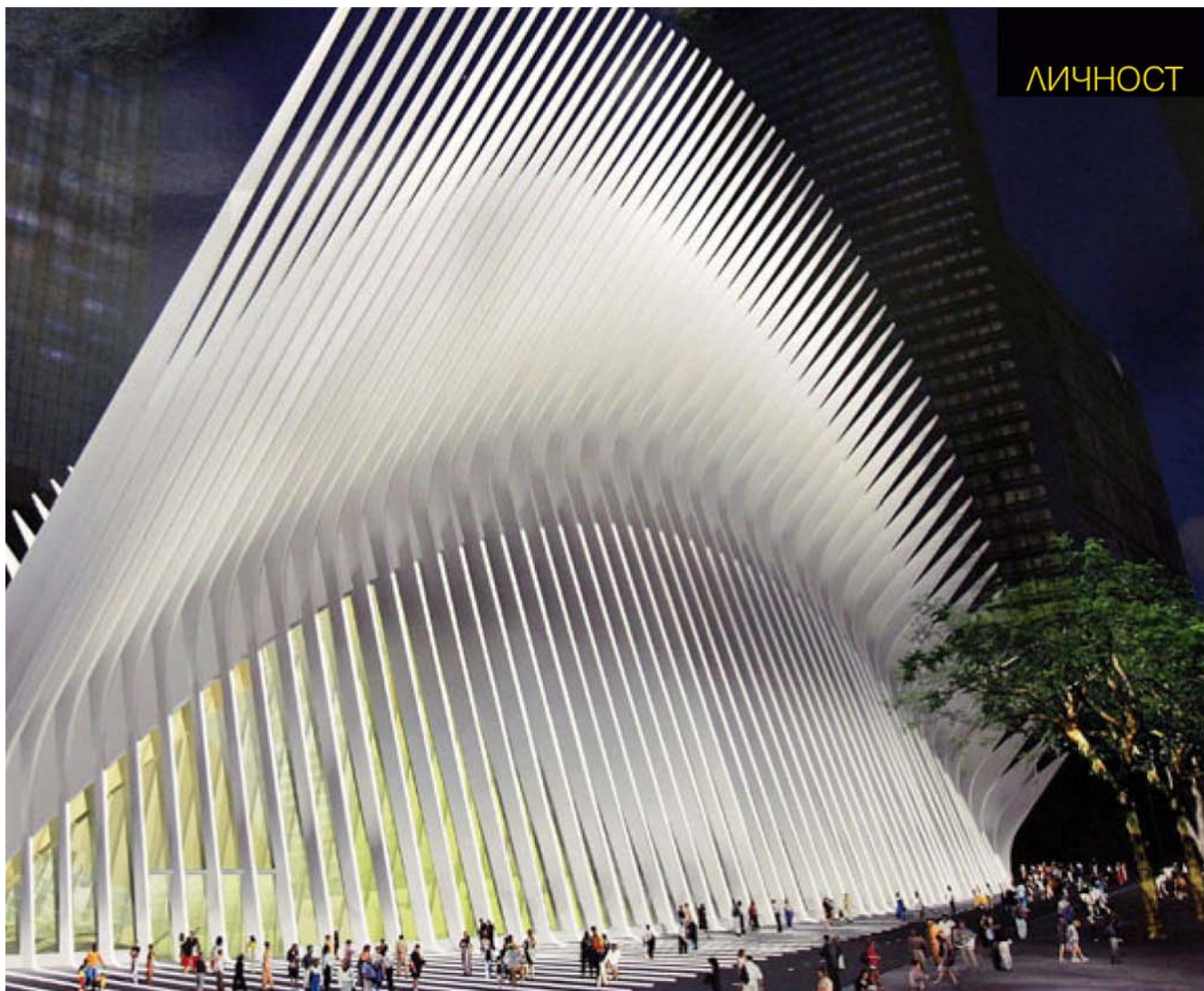
по нея започна през юни 2006, конструирането ѝ приключи миналото лято, а самият небостъргач ще е готов през 2011. Огромната, титанична спирала на брега на Мичиганското езеро ще бъде най-голямата резиденциална постройка в света и ще промени изцяло силуета на Чикаго.

Калатрава навлиза в областта на високите сгради чрез прочутата си 54-етажна кула *Turning Torso* в Малмьо, Швеция. Този жилищен небостъргач е като гигантска скулптура, играеща с гравитацията и грациозността на конструкцията.

Друг уникален резиденциален проект на Калатрава е небостъргачът, наречен *80 South Street* (по името на адреса, където се намира в Ню Йорк). Той е композиран от огромни къщи кубове, поставени един върху друг и разместени по централната си ос, след което са обединени от „летяща“ носеща конструкция. Всеки от тях има свой собствен покрив и е съставен от по 4 етажа. „Къщите в небето“ определено са предназначени за богати и изискани клиен-

архитект на големи градски сгради.

През 2004 си мислехме, че Калатрава вече е достигнал своя връх, когато създаде съоръженията за Олимпиадата в Атина и едновременно гарата в Лиеж, Белгия. За щастие се излъгахме, защото днес той продължава да се занимава с още по-мощни проекти. Фаворитът, разбира се, е *Chicago Spire Tower* - най-високата сграда в Северна Америка с нейните 160 етажа. Работата

ти, готови да платят 30 милиона долара за апартамент.

Всъщност испанецът за пръв път строи в Щатите през 2001. Тогава издига *The Quadraçci Pavilion* (2001) на *Art музей* в Милуоки – отново сграда-скулптура, която е инспирирана от силуета на птица и доказваща, че Калатрава съчетава инженерната мисъл с модели, които са заимствани от човешкото тяло или природата и които прилага както в мостовете си, така и в сградите си.

Днес той работи усилено по бъдещата гара под *Световния търговски център* в Ню Йорк.

Друг американски проект са трите моста, които евентуално ще се построят над *Тринити Ривър* в Далас. Конструкцията на първия мост, наречен на името на дарителката *Маргарет Хънт Хил*, се бави вече от доста време заради високата си цена – факт, който е повод за непрекъснати критики и дискусии. Ако мостовете бъдат завършени, Далас ще заприлича по нещо на

Naarlemmermeer, близо до Амстердам, където има построени също три моста от него.

Калатрава отваря огромната тема за мостовете през 1984, когато проектира *Bach de Roda*, поръчан от Олимпийския комитет в Барселона.

Тогава той концептира идеите си за съоръжения, подобни на модернистични скулптури, които тотализират влиянието на автори като Калдер, Бранкузи и Стела върху архитектурата.

Може би най-много критики са отправяни към Калатрава за работите му в Билбао, Испания.

Те често са обявявани за непрактични и самоцелни. Много от критиците смятат, че летището, построено от него, няма достатъчно удобства. Мостът над реката *Campe Volantin* (1990-1997) пък е покрит със стъклени плоскости, които стават хлъзгави, когато вали, и освен това носят опасност от счупване.

◀ **Turning Torso, Малмьо, Швеция, 2005**

Днес това е една от най-известните жилищни сгради в света. Напомня скулптура на Бранкузи, в десетки пъти по-голям мащаб. Ниските околни сгради въздействат като пиедестал на „скулптурата“

▲ **Ню Йорк – спирка Световен търговски център**

Обеми, които по-скоро напомнят скулптура-мемориал на 11 септември, отколкото утилитарна архитектура

▲ Планетариумът в Града на изкуствата и науката във Валенсия, Испания, 1991
 Реализация, свързана с огромна урбанистична намеса. Типичната за архитекта игра на кубове, сфери и диагонали

През 2007 Калатрава поведе дело срещу общината на Билбао, защото е наредила преместването на основната ос на моста и свързването му с *Isozaki Towers*. Съдът отсъди в полза на Билбао, защото, въпреки че дизайнът на моста е защитен с авторски права, решението е, че по-важни са публичните нужди пред интелектуалната собственост.

Още един нереализиран проект е мостът, който архитектът подарява на общината на Венеция с идеята да се построи над *Канале Гранде* още през 1996. И до днес не е завършен и претърпява непрекъснати промени заради механичната неустойчивост на структурата и прекалено голямата тежест на моста, които създават опасност от пропадане. За повече от десет години той претърпя 8 експертизи от различни консултанти и работата по него все още продължава.

През 1991 архитектът започва работата си върху огромен културен комплекс във Валенсия, носещ името *Град на изкуството и науката*. Сантяго се завръща в родния си град, за да му направи този грандиозен подарък. В проекта си той вкарва всички свои умения – като урбанист, като създател на обитаеми форми и като скулптор. Резултатът е енциклопедийно произведение, което в най-пълна степен илюстрира невероятните възможности на играта на светлината и гравитационните закони.

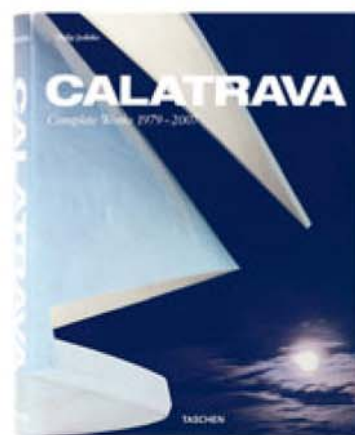
Градът на изкуството и науката показва убедеността на Калатрава, че добрият архитект на първо място е художник. Той продължава и днес да рисува и скулптира. Отделя време на акварелната си живопис почти толкова, колкото и на архитектурата.

Най-запомнящите му се изяви като художник бяха голямата изложба през 2005 в *Metropolitan Museum of Art* и последвалата

ЛИЧНОСТ

КАЛАТРАВА В ЕДНА КНИГА

я в *MoMA*, Ню Йорк.

За първата авторът казва: „Аз мисля, че кураторът на изложбата Гари Тинтроу разбира перфектно моя начин на работа и нарече изложбата *Сантьяго Калатрава - Скулптура през архитектура*.

За изложбата в *The New York Times* написаха: „Няма спор, че скулптурите на Калатрава са дотолкова завършени, че качества им могат да бъдат намерени само и единствено в тяхната собствена вътрешна качественост. Като изкуство те са съотносими единствено към работите на великия Бранкузи.” Ако за съвременната скулптура най-характерното е, че излиза в градска среда и се превръща в обществен феномен, то Калатрава се опитва да ѝ върне интимността и да я остави в ателието или галерията. Самият той казва: „Аз използвам кубрати, кубове и сфери, които да изразяват

висша инженерна мисъл. Такава скулптура ми помогна много при издигането на сгради като *Turning Torso* в Малмьо, Швеция. Възхищавам се на Франк Стела като скулптор, въпреки че в моите работи липсва неговата освободеност. Аз се опитвам да свържа скулптурата с архитектурата, изкуството - с икономиката и функцията. Архитектурата и скулптурата са две реки, пълни с еднаква вода. Скулптурата е една освободена пластичност, докато архитектурата е отново пластичност, но свързана с функционалността и потребностите на обществото. Скулптурата пренебрегва практичността и с това превъзхожда архитектурата в артистично отношение. Всъщност архитектура без функционалност е чиста скулптура. Парадоксът обаче е, че архитектурата превъзхожда в друг аспект скулптурата, защото тя създава изкуство, което най-буквално се ползва ежедневно от обществото.”

Някак си логично *Taschen* са издателството с най-качествените албуми и монографии, посветени на Сантьяго Калатрава. Техен автор е големият приятел на архитекта – Филип Жодигьо. Той завършва история на изкуството в Харвард, след което е главен редактор на списание *Connaissance des Arts*. Филип Жодигьо е един от основните автори на *Taschen* в поредицата *Architecture Now!*